

ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»

Творча робота учасника третього туру
щорічного Всеукраїнського конкурсу
«Кращий державний службовець»
на тему:

«Стан і тенденції боротьби з корупцією в Україні»

Рудницька Наталя Миколаївна
прізвище, ім'я, по батькові учасника

Чаплинська районна державна
адміністрація Херсонської області
місце роботи

головний спеціаліст відділу
організаційної роботи та
управління персоналом апарату
районної державної адміністрації
посада

14 серпня 2017 р.
дата виконання

2017 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ I. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ УКРАЇНСЬКОЇ КОРУПЦІЇ	
1.1 Етимологія терміну «корупція»	1
1.2 Класифікація форм та видів корупції	2
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ І ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	
2.1 Сутність антикорупційного законодавства	4
2.2 Аналіз корупції в Україні та визначення пріоритетних напрямків її подолання	6
РОЗДІЛ III. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ	
3.1 Вивчення стану та особливостей боротьби з корупцією у Польщі.....	8
ВИСНОВКИ.....	11
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	13
ДОДАТКИ.....	16

ВСТУП

Актуальність теми підтверджується тим, що боротьба з корупцією є першочерговою проблемою для України. Вірус корупції в Україні проник у всі сфери суспільних відносин, в результаті чого відбувається гальмування соціально-економічного розвитку держави, деградація правоохоронних і судових органів, виникає загроза національній безпеці та демократії, реалізації прав і свобод українських громадян.

Різноманітні аспекти проблеми корупції були предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців, зокрема, М.І. Мельника, Є.В. Невмержицького, О.П. Савчука, Є.Д. Скулиш, В.С. Журавського, В.С. Безрутенко, М.І. Камлик та інших.

Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямків боротьби з корупцією на основі аналізу сучасного рівня корупції в Україні та зарубіжного досвіду протидії цьому явищу.

Задачами дослідження є:

- охарактеризувати поняття, форми і види корупції;
- визначити нормативно-правову базу антикорупційного законодавства;
- проаналізувати стан та напрями боротьби з корупцією України;
- визначити основні чинники протидії корупції в Польщі та дослідити ступінь їх впливу на загальний показник корупції.

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ УКРАЇНСЬКОЇ КОРУПЦІЇ

1.1 Етимологія терміну «корупція»

Корупція є комплексним аспектом економічної, соціальної та політичної системи країни, що за своєю суттю створює деструктивний ефект. Найчастіше термін «корупція» вживається відносно бюрократичного апарату і політичної еліти. Ожегов С. І. у словнику тлумачить поняття «корупція» як підкуп через хабарі, продажність посадових осіб та політичних діячів [1].

Юридичний словник Генрі Блека характеризує корупцію як: «незаконність, шахрайський намір ухилитися від заборон закону. Діяння посадової особи, яка незаконно та неправомірно використовує свою посаду чи статус для одержання певної вигоди для себе або іншої особи всупереч обов'язку та правам інших осіб» [2].

Досліджуючи законодавче визначення поняття «корупція», з'ясовуємо, що це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою: одержання неправомірної вигоди; прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб; обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [3].

Керницька М.І. та Магомедрасупова Д.Г. стверджують, що не існує чіткого та єдиного правильного визначення поняття «корупція», а трендові підходи до розуміння корупції можна звести до таких: підкуп-продажність державних службовців; зловживання владою або посадовим становищем, здійснене з певних особистих інтересів; використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб або елемент(ознака) організованої злочинності [4].

Проблему існування корупції в Україні визначають успадковані від радянської історичної доби рудименти тоталітарного державного управління, а саме закритість та відсутність підконтрольності державної влади, які створюють підґрунтя для її процвітання [5].

1.2 Класифікація форм та видів корупції

Корупцію можна класифікувати виходячи з використання різних ознак, критеріїв та особливості проявів, а саме за: статусом її суб'єктів, територіальним принципом, рівнем, метою вчинення та ступенем суспільної

небезпеки корупційних дій. За статусом суб'єктів можна виділити корупцію в органах державної влади та приватному секторі. Перша загрожує основам правової держави, правам і свободам українських громадян, підриває авторитет держави у суспільстві, призводить до дестабілізації економіки і створює загрозу національній безпеці. Друга – порушує права споживачів, ставить під загрозу репутацію компанії та знижує конкурентоздатність, що веде до деградації бізнесу у відповідних галузях.

Територіальний принцип визначається поділом на внутрішньодержавну та міжнародну корупцію. Внутрішньодержавна корупція розповсюджується на території однієї країни особами, уповноваженими на виконання функцій держави або в приватній сфері. Міжнародна корупція – це серйозна загроза для суспільства, яка має тенденцію зрощувати великі капітали, посадових осіб найвищого державного рангу та учасників транснаціональних злочинних організацій. За допомогою таких небезпечних зв'язків здійснюється легалізація значних сум коштів, здобутих злочинним шляхом.

Наступна форма корупції, визначена за рівнем її вчинення, передбачає верхню (елітарну) та низову корупцію (додаток 1). При цьому елітарною корупцією уражаються державні службовці вищих та середніх рангів, дії яких характеризуються витонченими інтелектуальними способами та великими матеріальними і моральними збитками. Під «низовою» корупцією розуміють злочини державних службовців середніх та нижніх рангів [6].

За метою вчинення корупцію поділяють на політичну, ділову та побутову. Політична корупція – це реальний і сильнодіючий фактор, який підриває основні принципи демократії і характеризується висловом «Влада – гроші – влада – власність». Політична корупція є дуже небезпечною, у зв'язку з можливістю розстановки на відповідальні посади своїх людей, що створює вигідні умови для розповсюдження корупції на всіх інших щаблях влади [7].

Ділова корупція виникає при взаємодії влади і бізнесу. Такий вид корупції знижує ефективність ринкових інститутів і регулятивної діяльності держави. Побутова корупція, на думку В.М. Соловйова, визначається як

зловживання посадовими особами нижчого рівня та працівниками установ і закладів, які фінансуються з державного або місцевого бюджетів і надають послуги громадянам, владними повноваженнями з метою незаконного отримання прибутку, або в інших корисливих цілях. Побутова корупція в нашому суспільстві є звичайним явищем, яке базується на сформованому з радянських часів у громадській свідомості нав'язливому стереотипі соціальної поведінки, пов'язаної з необхідністю давання хабара, без якого неможливо обійтися [8].

Класифікація корупції здійснюється також за ступенем суспільної небезпечності дій, що її характеризують. Чинне законодавство України та міжнародні правові акти визначають корупцію в двох аспектах, як моральне відхилення та корупційне правопорушення. До останнього, зокрема, відносять цивільно-правові делікти, дисциплінарні проступки, адміністративні правопорушення і злочини. Варто зазначити, що корупційні моральні відхилення та корупційні правопорушення виникають внаслідок конфлікту інтересів, тобто виникнення протиріч між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями [9].

Отже, в сучасному суспільстві корупція є багатогранним явищем, яке можна характеризувати за різними видами корупційних проявів.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1 Сутність антикорупційного законодавства

Поняття «антикорупційне законодавство» стосується різних за юридичною силою актів, спрямованих на попередження і протидію корупційним правопорушенням. Метою антикорупційного законодавства є: забезпечення реалізації антикорупційних заходів на основі аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, що її зумовлюють; впровадження ефективного моніторингу незалежним спеціалізованим органом із залученням представників

громадянського суспільства; зменшення впливу корупційogenних ризиків на діяльність органів законодавчої влади та посилення громадського контролю за їх діяльністю; створення ефективних механізмів запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушенню етичних стандартів поведінки та забезпечення контролю за дотриманням правил щодо доброчесності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; посилення ефективності діяльності органів судової влади та системи кримінальної юстиції у переслідуванні осіб, які вчинили корупційні правопорушення; сприяння усуненню корупційних передумов ведення бізнесу; формування в суспільстві ідеї нетерпимості до корупції.

Основу антикорупційного законодавства України утворюють наступні нормативно-правові акти: Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року № 1700-VII, Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 року № 1698-VII, Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 року № 1699-VII, Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 року № 889-VIII; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо особливостей фінансового контролю окремих категорій посадових осіб» від 23.03.2017 року № 1975-VIII; Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 року № 563 «Деякі питання реалізації Закону України «Про очищення влади»; Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 року № 171 «Про затвердження порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»; Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 року № 265 «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки».

Також підписано низку важливих міжнародних антикорупційних угод, які ратифіковано відповідними Законами України, а саме: Конвенцію ООН проти корупції, Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією, Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією та Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

Таким чином, в Україні створено достатні передумови для розбудови ефективного державного механізму запобігання та протидії корупції. Але, маючи велику кількість законопроектів, можна погодитись із Стефанчуком Р., який зазначає, що в сучасних умовах ми маємо ставитись більш відповідально до питання якості та стабільності законодавства в Україні, адже настав час зрозуміти, що кількість законів не завжди передбачає якість [10].

2.2 Аналіз корупції в Україні та визначення пріоритетних напрямків її подолання

Корупція може передбачати різні форми поведінки і виникає тоді, коли люди, які отримують заробітну плату з державного бюджету, дають або беруть грошові кошти, подарунки, або послуги, а також використовують займану посаду з метою особистої вигоди, проявляють протекціонізм чи кумівство. Проведені дослідження ситуації поширення корупції в Україні дають змогу оцінити реальне ставлення громадян до цього ганебного явища. Найбільш важливим джерелом інформації про корупцію респонденти визначають недруковані засоби масової інформації (до 30%). На другому місці неформальне спілкування (23,8%), на третьому – світова мережа Інтернет (12,4%).

Соціологічні дослідження з питань охоплення сфери державних послуг корупцією показують, що українці найбільш корумпованими вважають: державних службовців (65%), парламентарів (64%), працівників податкової сфери (62%), суддів (61%), Президента і Прем'єр-міністра (60%), місцеві

органи влади (55%), поліцейських (54%), представників бізнесу (46%), релігійних лідерів (42%), а також педагогів і медиків (38% і 33%) [11].

Порівняльний аналіз стосовно підвищення рівня корупції в період з 2013 по 2016 рік свідчить, що найбільше зростання корупції зафіксовано в судах – 18,7%, на другому місці правоохоронні органи – 18,6% (з 45,4% у 2013 році до 64% у 2016 році), на третьому – медицина – 13,4% (з 40,6% до 54%).

Опитування стосовно змін рівня корупції в Україні внаслідок проведених реформ дають наступні результати: 72% українців вважають, що нічого не змінилося; 16% стверджують, що зміни часткові, і лише 7% вважають зміни суттєвими (додаток 2). Варто зазначити, що при зіткненні з корупційними проявами 35% українських громадян вважають, що проста людина ніяк не може змінити ситуацію; 29% рекомендують не давати «подарунки»; 9% виступають за повідомлення про корупцію; 6% вважають необхідним голосувати за порядних кандидатів та партії; 5% радять вступати до громадських антикорупційних організацій і 1% опитаних готові бойкотувати корупційний бізнес [12].

Слід відзначити, що антикорупційна реформа зробила певний поступ в напрямку запобігання корупції, а саме: працює та поширюється система держзакупівель ProZorro, запроваджено нові стандарти на державній службі та електронне декларування, працює Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро і Спеціалізована прокуратура. Проте, як зазначають соціологи, українці не бачать реальних результатів подолання корупції, судові справи не мають фінальних рішень, а самі корупціонери залишаються не покараними. Так, згідно з результатами досліджень компанії TNS, 56% громадян вважають, що держава нічого не робить у боротьбі з корупцією, а 47% чули про такі заходи, але загалом антикорупційну діяльність не можуть назвати успішною.

На думку Соловйова В.М. та Розвадовського Б.Л., в умовах корумпованості представників Феміди і правоохоронних органів держава не може забезпечувати реалізацію верховенства права [13].

Також більшість українців (63%) вважають корупцію в судах дуже поширеною, а затягування судового розгляду та безкарність суддів – найбільшою проблемою в подоланні корупції судової влади [14].

Таким чином, обов'язковою умовою протидії корупції та запорукою будь-яких перетворень в державі є сильна політична воля влади та активні дії суспільства.

РОЗДІЛ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

3.1 Вивчення стану та особливостей боротьби з корупцією у Польщі

Зменшення рівня корупції до безпечного в Україні можливе лише за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду протидії цьому негативному соціальному явищу, зокрема, успішно діючих в інших країнах, політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Для вивчення ефективної боротьби з корупцією запропоновано ментально близьку країну Центрально-Східної Європи – Польщу.

В 2005 році Польща була однією з найбільш корумпованих країн Європейського Союзу. На той час антикорупційні зусилля Міністерства національної оборони (Ministerstwo Obrony Narodowej) були досить неефективними, як і в цілому дії всіх державних структур. Таким чином показники корупції вимагали нових, рішучих дій влади. Такими діями стали: адаптація польського законодавства до вимог європейських та міжнародних конвенцій, створення спеціалізованих органів по боротьбі з корупцією та посилення каральної політики стосовно корупційних правопорушень. Окрім кодексів (кримінального та цивільного), що містять антикорупційні норми, у Польщі прийнято ще ряд документів: Кодекс етики цивільної служби (Kodeks Etyki Służby Cywilnej), який встановлює стандарти поведінки публічних службовців, Закон «Про право публічних замовлень» (Ustawa Prawo zamówień publicznych) та Закон «Про запобігання введення в фінансовий оборот

цінностей власності, отриманих з незаконних або нерозкритих джерел і щодо протидії фінансування тероризму» (Ustawa o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz o przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu) [15].

Одним з головних досягнень польського уряду в протидії корупції стало заснування в 2006 році Центрального Антикорупційного бюро (далі – Антикорупційне бюро) – спеціалізованого органу з широкими повноваженнями [16]. Антикорупційне бюро, крім виявлення, попередження і розкриття злочинів, займається активним попередженням корупції в польському суспільстві, зокрема, розміщує на офіційному веб-сайті та інших просвітницьких сайтах (www.antykorupcja.edu.pl, www.antykorupcja.gov.pl) рапорти, інформації, соціальні дослідження та громадські ініціативи щодо боротьби з корупцією, а саме: антикорупційну інструкцію щодо процедур державних закупівель, антикорупційні поради для посадових осіб та підприємців, карту корупції, огляди боротьби з корупцією [17].

Важливим напрямком діяльності Антикорупційного бюро є контроль за доходами та видатками польських можновладців. Як стверджує координатор з питань міжнародної співпраці Антикорупційного бюро Павел Рутковські (Paweł Rutkowski): «В своїй роботі ми концентруємося на особах, які дійсно мають, що приховувати. Антикорупційне бюро виконує функції таблетки, що покращує пам'ять посадовців. Завдяки нам політики «згадують» про свої вілли, літаки та мільйонні банківські рахунки» [18].

Антикорупційне бюро може використовувати всі інструменти, які доступні для поліції, військової контррозвідки (Służba Kontrwywiadu Wojskowego) та Агентства внутрішньої безпеки (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego), а саме: прослуховування телефонних розмов, доступ до приватних рахунків, контроль кореспонденції та всіх видів закупівель, фальсифікація документів для цілей спеціальних операцій та збір конфіденційних даних. Детективи Антикорупційного бюро можуть навіть застосувати провокацію хабара. Звичайно, рішучі методи роботи

Антикорупційного бюро викликають невдоволення серед деяких польських політиків та посадових осіб. Так, наприклад, в 2007 році Антикорупційне бюро було звинувачено у політичній заангажованості, але результати проведеного референдуму підтвердили народне визнання його діяльності.

Заходи щодо протидії та запобігання корупції проводяться також і польською поліцією. Важливі зміни відбулися в 2003 році коли було адаптовано польське законодавство до вимог кримінального права Європейського Союзу, що дозволило зробити судове переслідування корупції більш ефективним. І найбільш важливою зміною стало введення пункту несудимості, що дозволяло зруйнувати змову між двома сторонами задіяними в процесі хабара. З метою підвищення ефективності заходів по боротьбі з корупцією Головна штаб-квартира поліції забезпечує: інформування поліції про корупцію з боку суспільства (через офіційний веб-сайт); випуск щомісячного Корупційного бюлетеня (*Biuletynu Korupcyjnego*) з найбільш цікавими випадками корупції, що розслідувалися поліцейськими підрозділами; підготовку навчальних матеріалів для співробітників поліції, що спеціалізуються по боротьбі з корупцією в різних сферах; внесення пропозицій щодо законодавчих змін, щоб обмежити корупцію; проведення просвітницької діяльності з питань боротьби з корупцією в державних органах влади і неурядових організаціях на районному і центральному рівні [19].

Для ефективного запобігання корупції розроблено Проект «Посилення процесу впровадження антикорупційних дій в Польщі» (*Projekt bliźniaczy «Wzmocnienie procesu implementacji działań antykorupcyjnych w Polsce»* Transition Facility 2004), в якому проведено аналіз ефективності попередніх антикорупційних стратегій, діяльності Найвищої Палати Контролю (*Najwyższa Izba Kontroli*), податкової та митної адміністрацій (*Administracja skarbowa i Administracja celna*), встановлено організаційні вимоги до професійної етики посадових осіб, охарактеризовано ознаки корупції та надано рекомендації врегулювання конфлікту інтересів. Успішне впровадження зазначених стратегій та активну діяльність антикорупційних органів підтверджують

результати досліджень міжнародної організації Transparency International. Так, за період з 2005 по 2016 рік індекс сприйняття корупції в Польщі піднявся майже наполовину з 34-х до 62-х балів (для порівняння, в Україні, за аналогічний період, індекс піднявся лише на 7 позицій, з 22-х до 29-и балів).

Але не дивлячись на такі досягнення поляки (76%) вважають, що корупція, як і раніше, залишається великою соціальною проблемою, і найбільш поширеною серед політиків (48%), у сфері охорони здоров'я (38%), судах та прокуратурі (32%) та в місцевому самоврядуванні (30%). В меншій мірі, корупція стосується центральних управлінь та міністерств (21%), державних підприємств (17%), поліції (16%) та приватних компаній (12%). Проведені опитування стосовно боротьби з корупцією діючого уряду на чолі з Беатою Шидло (Beata Szydło), показують, що майже половина респондентів (49%) оцінюють її добре [20, 21].

Отже, ефективна політика запобігання корупційних діянь у Польщі підтверджується не тільки показниками Transparency International, але й довірою населення до діючої влади.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз особливостей боротьби з корупцією в Польщі, показує, що влада та суспільство змогли сформувати реальні цілі антикорупційної політики та обмежити масштаби корупції.

Ухвалення низки антикорупційних законів в Україні стало початком системної реформи з подолання корупції. Проте для успішної боротьби з корупцією обов'язковою умовою є сильна політична воля вищого керівництва держави та сформована на її основі єдина державна політика, яка б включала широкий комплекс заходів, а саме: посилення кримінального і адміністративного законодавства у частині протидії корупції, ефективність дій спеціалізованих органів, реформування судової системи, проведення

інформаційних кампаній, забезпечення вільного доступу до публічної інформації та чітко прописані кодекси поведінки державних службовців.

Міжнародні експерти наголошують, що українцям необхідно навчитися ефективно розпоряджатися законами, а не збільшувати їх кількість, а також переглянути існуючі антикорупційні методи і зосередити увагу на фінансовій прозорості, незалежності судової системи, просвітницьких кампаніях, соціальній активності і чесності [22].

Таким чином, лише комплексний підхід до вирішення цієї глобальної проблеми дозволить отримати належні результати та наблизити Україну до держав з мінімальним рівнем корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка. - М.: Русский язык, 1983. - 816 с.
2. Black's law dictionary [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://blacks.worldfreemansociety.org/1/c.htm>
3. Про запобігання корупції. Верховна Рада України. Закон від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
4. Керницька М.І., Магомедрасупова Д.Г. Проблематика тлумачення поняття «корупція». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=45009>
5. Невмержицький Є.В. Правові проблеми боротьби з економічною злочинністю і корупцією: [навч. посібник] / Є.В. Невмержицький. – К. : АПСВ. 2005.- 415 с.]
6. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії / Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. - 479 с.
7. Невмержицький Є.В. Боротьба з корупцією в Україні: порівняльно-правовий аспект [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipc_2014_2_15.
8. Соловійов В.М. "Побутова корупція": сутність, генеза та сучасні тенденції в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2011_25-26_20.
9. Скулиш Є., Міняйло Н. Форми та види корупції: проблеми класифікації [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2010_3_18

10. Стефанчук Р. Чи існує в Україні правова політика [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/blog>.

11. Індекс корупції CPI-2016. - Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2016/>

12. Слово і діло. - Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua>

13. Соловйов В.М., Розвадовський Б.Л. Запобігання та протидія корупційним правопорушенням у судовій системі України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/2116>

14. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007, 2009, 2011 та 2015. Київський міжнародний інститут соціології [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://kiis.com.ua/materials/pr/20161602_corruption/Corruption%20in%20Ukraine%202015%20UKR.pdf

15. Рибак А.І. Державна політика боротьби з корупцією у Польщі: нормативно-інституційний аспект [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/1106/1/rybak_141111.pdf

16. USTAWA z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://bip.cba.gov.pl/ftp/prawo/ustawa_o_cba.pdf

17. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Rządowy Program Przeciwdziałania Korupcji na lata 2013 – 2018 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/pdf/Binder1.pdf>

18. Corrupt.ua. Центральне антикорупційне бюро: польський досвід протидії корупції. - Режим доступу: <http://corruptua.org/2013/07/tsentralne-antikoruptsiyne-byuro-polskiy-dosvid-protidiyi-korupsiyi/>

19. Daniel Lampart. Skuteczność zwalczania korupcji w Polsce. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

[http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3\(15\)/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3\(15\)-s81-92/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3\(15\)-s81-92.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3(15)/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3(15)-s81-92/Obronnosc_Zeszyty_Naukowe_Wydzialu_Zarzadzania_i_Dowodzenia_Akademii_Obrony_Narodowej-r2015-t-n3(15)-s81-92.pdf)

20. Mechanizmy przeciwdziałania korupcji w Polsce. Raport z monitoringu. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/Mechanizmy przeciwdzialania korupcji.PDF](http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/Mechanizmy_przeciwdzialania_korupcji.PDF)

21. Antykorupcja. Edukacyjny portal o ankorupcji. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.antykorupcja.gov.pl/ak/aktualnosci/12621,CBOS-Postrzeganie-nasilenia-korupcji-najmniesze-od-1991-r.html>

22. Przegląd NATO. Trzeba ponownie przemyśleć metody zwalczania korupcji [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/anticorruption-corruption-laws-regulation-control-anticorrp-budget-index/PL/index.htm>

ДОДАТОК 1

Форми проявів корупції

***Верхівна (елітарна)
корупція***

- розподіл коштів іноземних позик
- надання монополії певному виду комерційної діяльності
- формування державних замовлень
- тасмні внески на політичні цілі
- перешкода в отриманні спеціальних дозволів

Низова корупція

- підготовка відповідних рішень
- видання довідок
- реєстрація чи візування документів

ДОДАТОК 2

Дослідження зміни рівня
корупції в Україні внаслідок
проведених реформ

